

Kárpátalja kincsei

Interjú Molnár Eleonórával

A Nemzeti Művelődési Intézet köztudottan Kárpát-medencei szinten végzi tevékenységét. Ezt először a Kárpát-medencei Köz-művelődési Kerekasztalon belül fejtje ki, melynek a közelmúltban a Kárpátaljai Népfőiskola Egyesület is tagja lett. Az egyesület elnökét, Molnár Eleonórárt székházunkban köszönthettük és kérdeztük tevékenységeikről.

Hévízi Róbert: *Elnök asszony, ön hogyan találkozott először a kultúrával, mik az első ilyen jellegű emlékei?*

Molnár Eleonóra: 10-12 éves lehettem, amikor a szülőfalum, Beregdéda kultúrházában működő amatőr néptáncsoport és színjátszókör tagja lettem. A '90-es évek elején ez óriás lehetőség volt a fiatalságnak, hiszen még nem volt mobiltelefon, számítógép; nagyon fontos találkozási pont volt az, hogy hétről-hétre eljárhattunk a kultúrházba ezekre a próbákra. A kultúrán keresztül ablak nyílt számunkra a világra, hiszen nagyon sokan közülünk először emiatt hagyhatták el a szülőfalujuk, majd pedig a szülőföldjük határát is. Magyarországon egy ilyen fellépés alkalmával járhattam én is először. A másik emlékem, amit

megemlítenék, hogy amikor főiskolai hallgató lettem – elkezdtem a főiskola pedagógia és pszichológia tanszékén tanszéki laboránsként dolgozni –, a főiskolán első ízben megrendezésre kerülő színházi estek, népzenei fellépések, tárlatok szervezésében rögtön aktívan részt vállaltam dr. Orosz Ildikó mellett. Így a kultúrának a szervezői oldalát is megismerhettem.

H. R.: *Mikor alakult meg pontosan a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület? Kérem, fejtse ki, mit kell tudnunk a tevékenységükről.*

M. E.: 2011-ben Lezsák Sándor elnök úr feleségével, Gabriella asszonnyal egy Kárpát-medencei körútra indult a népfőiskolai mozgalom megszervezése kapcsán. Ekkor keresett meg minket Kárpátalján, és az ő felkérésére hoztuk létre az egyesületünket. Nem kellett sokáig keresni az utunkat, hiszen elnök úr nemcsak a népfőiskolai mozgalom, hanem a hungarikummozgalom alapítója is. Így már 2012-ben elkezdtük az értéktár munkánkat. Azóta is az értéktárral foglalkozunk: a kárpátaljai értékek népszerűsítésével. Kiemelném a Kárpátalja Kincsei programsorozatunkat, melyet pár éve hoztunk létre. Ennek fő célja, hogy Kárpát-

alja népművészetének társadalmi rangot szerezzen.

A beregi szőttes és a nagydobronyi keresztaszemes hímzés díszként való felhasználásával egy budapesti tervező, Hrivnák Tünde divatkollektívát keltett életre. Ez nagyon nagy megtiszteltetés volt számunkra, hiszen a hungarikumok – a kalocsai és matyóhímzés, a halasi csipke – mellett most már kárpátaljai népművészeti értékek is díszítenek divatkollektívákat.

H. R.: *A tavalyi Magyar Értékek Napján önnek köszönhetően mindezekből ízelítőt is kaphattunk. Megosztaná velünk, hogy milyen értékekre büszkéek még Kárpátalján?*

M. E.: A Kárpátaljai Magyar Értéktár Bizottságot még 2012-ben

hoztuk létre, és rövidesen 33 értéket vettünk fel az értéktárba, javaslatunkra hat érték be is került a külhoni nemzetiérték értéktárba.

A salánki hordó, ami azért különleges, mert háromfenekű (ha jobbra csavarjuk el a csapját, pálinka folyik belőle, ha balra, akkor pedig a kísérő víz, vagy, ha valaki úgy szereti, bor); a vereckeai honfoglalási emlékmű; a beregi szőttes és hímzés; a Rákóczi-kultusz, amelynek nagyon nagy hagyománya van Kárpátalján; a kárpátaljai archaikus ima. Van egy kertészeti értékünk is, egy növényritkaság: a Jósika-, vagy másnéven magyar orgona.

H. R.: *Az átfogó, több szakterületet érintő értéktárakon túl milyen tevékenységet végeznek még?*

M. E.: Az értéktárakat 2012-ben kezdtük el, majd 2015-ben megismételtük a Lezsák elnök úr által szervezett kutatói kollégiumok alkalmával, így rengeteg adat állt a rendelkezésünkre. Feldolgozásuk után kiadványokat jelentetünk meg, amelyek összefoglalják a kutatómunka eredményeit, és bemutatják egy-egy kárpátaljai magyar település értékeit és értéktérítőit. Egy művészi fotósorozatot is készítettünk a kárpátaljai értékek bemutatására, illetve egy különleges színpadi produkciót

Vidnyánszky Attila rendezésében. Tevékenységünkkel próbáljuk a kárpátaljai és az anyaországi magyarság, sőt a nagyvilág figyelmét felkelteni az egészen fiatal generációtól az idősebb korosztályig: ha minden jól alakul, pár héten belül bemutatunk egy olyan számítógépes játékot, amelynek elsőként és egyedülálló módon egy kárpátaljai népművészeti mintakincs szolgál majd alapjául. Bízunk benne, hogy nemcsak Kárpátalján, a Kárpát-medencében, de a tengerentúlon is népszerű lesz a magyar fiatalok körében ez a számítógépes játék. A színházi előadásokat is bővítjük, hiszen a Vidnyánszky Attila által rendezett színpadi produkció után jelenleg Szűcs Nelli művésznővel készülünk egy bemutatóra, amely a nagydobronyi keresztzemes hímzést és a nagydobronyi értékeket helyezi majd a középpontba.

H. R.: *A technika adta lehetőségek napjainkban már nem ismernek határokat, tehát biztos népszerű lesz majd ez a számítógépes játék a tengerentúlon is. Ahol egyébként, ha jól tudom, már önként is megfordultak?*

M. E.: Igen, 2018-ban a Washingtoni Magyar Ház meghívására látogattunk el az Amerikai Egyesült Államokba: New Yorkban, Washingtonban, Clevelandben volt szerencsénk az ott élő magyarságnak bemutatni a kárpátaljai magyar értékeket. Ezután határoztuk el, hogy egy olyan programot kellene összeállítani a kárpátaljai magyar értékek bemutatására, amely alkalmas lehet a figyelem felkeltésére a tengerentúlon is. Így jött létre a Kárpátalja Kincsei nevet viselő programsorozatunk, amelyben fotókiállítás, divatkollekciók, szakmai előadások, kiadványok mellett ez a számítógépes játék is helyet kap. Már fel is vettük a kapcsolatot az Amerikai Magyar Iskolák Szövetségével, akik izgatottan várják

a program bemutatását az ősszel megrendezésre kerülő konferenciájukon.

H. R.: *A közelmúltban az egyesületük tagja lett a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztalnak. Sajnos a jelenlegi járványhelyzetben még személyes találkozásra nem kerülhetett sor, ezért online értekezlet formájában ült össze a kerekasztal, a kérdés mégis adódik: mit várnak ettől az új lehetőségtől?*

M. E.: Valóban megtisztelő volt a felkérés számunkra, hogy a kerekasztal tagjai lehetünk. Igaz, túl sokat nem tudok elmondani még az együttműködésről, hiszen az elmúlt néhány hónapban a világhírvány nagyon sok programot meghiúsított. Így egy videokonferencián volt alkalmam a tagokat megismerni és bemutatkozni. Két futó programba sikerült bekapcsolódnunk. Sikerült helytállnunk a Kárpát-medencei fiatalok számára meghirdetett vetélkedősorozatban, a feladatokat, amelyeket ott kaptunk, határidőre elvégeztük, és bízom benne, hogy a vetélkedő után most a kárpátaljai fiatalok is helyt tudnak majd állni ebben a rendezvénysorozatban.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet szakmai feladatellátása Kárpát-medencei szintű, ennek megfelelően a kárpátaljai magyarság részére is ugyanúgy biztosítja szolgáltatásait, képzéseit és módszertani ajánlásait a közösségépítéshez, értéktárakhoz. Volt valamilyen előzménye a két szervezet közötti együttműködésnek?*

M. E.: Igen. Viszonylag régen, még 2012-ben, amikor az egyesületünk megalakult, nagyon korán kapcsolatba kerültünk a Nemzeti Művelődési Intézettel, éppen itt, Lakiteleken (a hungarikum törvény elindításával kapcsolatban nagyon sok rendezvény zajlott itt). Olyan szakmai előadásokat hallgathattunk, amelyeken a Nemzeti

Beregi szőttessel díszített divatkollekció bemutatója Kárpátalján
Fotó: Fülöp László

Kárpátaljai terménykosár elhelyezése a vándortérképen 2019 szeptemberében a Magyar Értékek Napján

Művelődési Intézet munkatársai is előadtak az értékfeltárás módszertanáról és menetéről. Így mi már Kárpátalján azt az adatlapot használtuk, amelyet Imre Károly, a Nemzeti Művelődési Intézet nyugalmazott munkatársa dolgozott ki, és nagyon nagy segítségünkre volt Polyák Albert előadása is. Ezt követően szerencsére bekapcsolódhattunk a népfőiskolai műhelymunka sorozatba is, amelyet a Nemzeti Művelődési Intézet a Kárpát-medencei népfőiskolák közötti kapcsolat építésére indított el. Munkánkat az is nagyban segítette, hogy egy nagyon különleges, az értékek iránt elkötelezett szakembert ismerhettünk meg a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Igazgatóságának munkatársa személyében: Bánkutiné Mihalcsik Márta hihetetlen energiával, elkötelezettséggel szervezte 2017-ben a Veszprém Megyei Értékünnepet, ahová mi is meghívást kaptunk. Alsóörsön bemutathattuk a kárpátaljai értéktár kiemelkedő kincseit.

Török Károlyné Miszori Marianna nevét is szeretném megemlíteni, akivel pedig talán Magyarország egyik legnívósabb értékünnepé, a Magyar Értékek Napja rendezvénysorozat kapcsán ismerkedtem meg. Ezt Budapesten két évente rendezik meg, és nekünk már két alkalommal sikerült ezen a rendezvényen megjelennünk a Nemzeti Művelődési Intézet meghívásának köszönhetően.

H. R.: *A Nemzeti Művelődési Intézet új székházában beszélgettünk, Lakiteleken. Ide belépve milyen gondolatok fogalmazódtak meg önben?*

M. E.: Igazából úgy érzem, hazajöttem. Hiszen amióta az elmúlt 8-9 évben a Népfőiskolai Egyesület berkein belül tevékenykedem, szorosán összekapcsolódik a programszervezés vagy szakmai tanácsadás kapcsán az életünk a Nemzeti Művelődési Intézettel. Ezért nagyon örültem neki, hogy most ideköltöztek Lakitelekre, itt kapott bázist ez a szakmai-módszertani intézet. Azt gondolom, az együttműködés a két intézményrendszer között így még hatékonyabb lehet.

H. R.: *Az egyesületnek milyen tervei vannak az elkövetkezendő időszakra?*

M. E.: A Kárpátalja Kincsei nevet viselő programsorozatunkat próbáljuk mindig újabb és újabb elemmel bővíteni, hogy a fiataloknak is felkeltsük az érdeklődését, az idősebb korosztályt is meg tud-

juk szólítani, meg tudjuk mozdíttani ezeknek az értékeknek, a hagyományoknak a továbbadásában. Erre törekszünk, hiszen a hungarikum törvény értelmében, egy nemzeti érték akár a kiemelt nemzeti értékek vagy a hungarikumok közé is bekerülhet, ha méltán ismert és elismert, népszerű a nagyvilágban. Ezen dolgozunk, hogy minél több kárpátaljai magyar érték szerezzon társadalmi rangot és elismertséget minél szélesebb körben.

H. R.: *Mint Kárpátalján élő, hogy érzi, az ottani magyarság, fiatalok-idősebbek hogyan viszonyulnak ezekhez a kérdésekhez, az értékfeltáráshoz, a gyűjtéshez? Mennyire aktívak?*

M. E.: Azt kell, hogy mondjam, támogatóan viszonyulnak hozzá. A kutatómunkát jórészt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség kiépített hálózatán keresztül végeztük. A válaszadók többnyire nagyon örültek a megkeresésnek, különösen utólag mutatkozott ez meg. Hiszen amikor elvégeztük az első értékfeltárásunkat, akkor az egy-egy településen végzett interjúkból egy szerkesztett újságcikkben minden héten leadtunk egyet. Bori néni és Pista bácsi viszontlátta a szomszédasszonyt az újság hasábjain, és ettől mindenki nagyon büszke volt. Büszke volt az unoka a nagymamá-jára, a gyermek az édesanyjára, és azt gondolom, hogy ezek az érzések azok, amik az embert előreviszik, hogy a munkáját tovább tudja folytatni.

MOLNÁR ELEONÓRA történelem-földrajz szakos tanár. Beregdédán született, házaspár, három fiúgyermek édesanyja (Kristóf 2009, Zalán 2012, Kolos 2016). 2012-től a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület elnöke.